

abban a törekvésében is tetten érhető, melyben a magyar kulturális emlékezet ter-
mékeit igyekszik megszabadítani a berögzült értelmezési hagyományoktól, és egy
sajátos, roncsolt kódokból táplálkozó poétika szerint dekonstruálja, mintegy fel-
boncolva azokat. (*Libri*)

BARANYI GERGELY

Hőssé válni nehéz

SZÁLINGER BALÁZS: FEHÉRLÓFIA

Egy színpadi előadás szövegére hajlamos az ember holt anyagként gondolni, mondván, hogy a színészi játék, a díszlet és a hangzásvilág jelentette élményszerűség aligha pótolható, s így a könyvben, félő, az egész produktum lelke vesz el. Az *Orpheusz Kiadó* nem minden kockázat nélkül vállalkozott Szálinger Balázs bábjátékként újraélesztett Fehérlófia-történetének megjelentetésére, bízva abban, hogy maga a szöveg – az előadáson készült fotókkal kiegészítve – a saját lábára állva is képes átmenteni, megőrizni a teremtett világ hangulatát. Nem kérdés: ez a kötet nem arra hivatott, hogy a kiadó raktárában porosodjon.

Az olvasó számára már néhány oldal után világos lehet, hogy fölösleges félteni Szálinger Balázst: a szerző – korábbi, sokszínű életművét látva nem is csoda – kel-
lő magabiztossággal teszi meg első lépéseit a gyermekirodalomban. Persze a rutin egy ilyen felkérésre készült munka esetén előny, de önmagában még nem garan-
tálja a sikert, s hogy a *Fehérlófia* üdítő elevenséggel hangszereli át a többség által nagyvonalakban ismert történetet, annak a művészi szabadságot és jótékony kor-
látokat jelentő játéktérhez is lehet némi köze. Egy előre adott népmesei alapot kel-
lett ugyanis a mai befogadók igényeire szabni, és Szálinger érezhetően lubickol
ebben a szerepkörben. A leginkább az Arany László-féle verziót alapul vevő fel-
dolgozás során a szereplőket és a főbb cselekményelemeket megőrizve, azok radi-
kális módosítása nélkül láthatott hozzá a népmese eredeti tartalmának árnyaltab-
bá, illetőleg a figurák motivációinak reflektáltabbá tételéhez.

Több különböző szövegváltozatot elolvastva nem kétséges, hogy rá is fért már
némi felfrissítés egyik híres mesehősünk történetére. Főleg azért, mert – s erre épp
az átdolgozás összetettebb problémafelvetése világít rá – a középpontban álló be-
avatástörténet jócskán árnyalható az eredetihez képest. Míg a népmesében az anya
által kirótt feladat sikeres teljesítése mintegy garanciája a rettenthetetlen hősiesség-
nek, így Fehérlófia különösebb nehézség nélkül birkózik meg az egyre komo-
lyabb kihívásokkal, addig Szálinger variánsa (a gyerekek ingerküszöbét talán már
meg is haladó terjedelemben) nyolc éneken keresztül hangsúlyozza, hogy a fel-
nőtté válás korántsem zárul le a fa kérgének lehántásával. Itt válik igazán látható-
vá, hogy az irreális feladat csak első pillantásra szól pusztán a testi erőről: ennél
sokkalta fontosabb jellempróbát jelent az önnön képességeit, felkészültségét,
egyáltalán *felnöttségét* rendre túlbecsülő Fehérlófia számára. Ahogy ezúttal a ku-
darc maga is funkcionálisabb: éppúgy az érési folyamat részét képezi, mint a kitar-
tást koronázó siker, hiszen a szájhősködésben élen járó főszereplő jellemfejlődése

aligha volna elképzelhető a sikertelen próbálkozást övező termékeny kétely nélkül („Gyöngé vagyok? Talán... talán hős se vagyok?”). A szerző egyik legfőbb érdeme, hogy miközben ironikusan reflektál hősénekorántsem kiforrott, nem épp hőshöz méltó vonásaira, a számtalan szellemes passzus magát a hősiesség fogalmát is újabb dimenzióba emeli. A mű teljes terjedelmében igyekszik rámutatni arra, amiről az eredeti megfélemlézés látszik, nevezetesen, hogy a vitalitás a világ jobbá tételének tudatosan vállalt szándéka nélkül nem több pusztáerőfitogtatásnál.

A népmese kissé felszínes tanításával szemben az átirat helyesen teszi, hogy nem kizárólag a kitartás, az állhatatosság és a bátorság karakterjegyeinek felmutatására koncentrál. Az életben jót cselekedni és azt mintegy életelvvé emelni ugyanis távolról sem olyan magától értetődő, mint amilyen a fehér ló révén kissé „féloldalas” nevelést kapott hős esetén látható, aki jóformán ösztönösen van birtokában olyan, alapvetően az emberre jellemző erényeknek, mint mondjuk az önzetlen segítőkészség. (E sajátos genezist elnézve nem meglepő, hogy a főhős Fanyűvőékkal való, erőn alapuló hierarchikus kapcsolata közelebb áll az állati viselkedésmintához, mint az emberihez.) Az átiratot dicséri, hogy hiába esik át a „hangok” és a kar jóvoltából az eredetihez képest jóval szerteágazóbb erkölcsi tanításon, Szálinger Fehérlófiája az, akinek szembetűnőbbek az esendőségei (mindenekelőtt a társakkal való fölényes viselkedése, a bosszúállás, vagy az, hogy eredendően esze ágában sem volt segíteni a királylányokon). Noha útnak indulása előtt hosszasan hallgatott különféle intelmeket a barátság félreismerhetőségéről, az erényes magatartásról, viselkedése a példa arra, hogy a „Próbálj megmaradni jónak / Úgy hogy nem is tudják rólad” elve nem feltétlen olyan bölcsesség, amelyet egy effajta hevenyészett etikatanítás során (és legfőképp empirikus tapasztalás nélkül) el lehetne sajátítani. Így bár az átirat látszólag megőrzi a történet mesei elemeit, hőset ugyanakkor egy határozott mozdulattal lerántja a földre. A szupererős, ellenfeleit játszva a földhöz vágó Fehérlófiát ezúttal átlagon felüli erővel rendelkező, ám hús-vér emberként látjuk viszont, aki valóban nagy utat tesz meg, míg az első lépések nagyravágyástól végső célként a királylány oldalán a hétköznapi boldogságot választó „hőssé” nem válik, s aki innen nézve már alig különböztethető meg bármely átlagos embertársától.

A szerző minden tőle telhetőt megtesz, hogy a szüzsé meghatározta szerkezeti keretek közt minél pontosabban láttassa ezt az egész művön át zajló, valójában lezárhatatlan fejlődéstörténetet. Bár észlelhető némi aránytalanság a két felvonás által színre vitt események ábrázolásában (a második közel harmada az elsőnek), a kötet végére kissé nagyvonalúan kezelt dramaturgiai megoldások, előkészítetlen helyszínváltások sem tudják lerontani az addigi olvasmányélményt. A főbb cselekmény sematikusságát, kiszámíthatóan ismétlődő történéseit Szálinger jobbnál jobb ötletekkel dobja fel, legyen szó akár a darab fogyaszthatóságát is jótékonyan befolyásoló köznyelvi fordulatokról, mai élő beszédhelyzetek előterbe állításáról, akár a fölösleges kötöttséget jelentő mesei előírások fellazításáról (mikor pl. azon vitakoznak Fehérlófiáék, hogy ki ereszkedjen le kötélen az alvilágba). Az alaptörténet sokszor már fárasztó, céltalan erőszakos jeleneteinek burleszkszerű átfordítása a lehető legjobb írói megoldás, mivel az olvasó (néző) így kellemesen szórakozva követheti nyomon egy-egy jelenet – a korábbiánál hosszabb kibontása vagy apró módosítása – során a főszereplő jellemének alakulását.

A helyzetkomikum kimeríthetetlen forrása például Fehérlófia páratlan naivitása, ami szerethető önhittsége folytán kelt igazán humoros hatást. A mesei világ amúgy nem túl bonyolult társas viszonyrendszerében szinte világtalanul mozgó hős mit sem ért abból (hiába figyelmezteti rá Vasgyűrű), hogy a leigázott ellenfélből aligha lehet hű barát, továbbá honnan is sejtene, hogy a bográcshoz (még csak nem is fához) kötözött Kapanyányimonyók nem fogja tétlenül várni a büntetését. A négy „barát” nevetettő párbeszédei, a manóval való szájcsaták minden bizonnyal megmaradnak kicsikben és nagyokban egyaránt – nem is beszélve a különböző jellemeikkel felruházott királylányok emlékezetes, vásári komédiába illő megszabadításáról. És ha a történet végén már-már bánjuk, hogy nem váltottunk jegyet a színpadi produkcióra, akkor a könyvváltozatról elmondható, hogy elérte célját. Szálinger Balázs átgondolt *Fehérlófia*-adaptációja – különösen a meséket parodizáló passzusoknál – noha olykor könnyen tűnhet céltalan viccelődésnek, nagyon is komolyan veszi magát, és fontos dolgokat mond a felnőtté válásról, a hősiesség evilági vonatkozásairól, s ami lényeges, mindezt gyerekbarát módon teszi. Az olvasó a *Fehérlófiával* nevetve tanul – ez nem lebecsülendő érdem egy (nem csak) gyerekeknek szóló könyv esetén. (*Orpheusz*)

HERCZEG ÁKOS

Személyi változások

Az Alföld Alapítvány Kuratóriuma 2015. október 30-i ülésén értékelt az *Alföld* folyóirat főszerkesztői posztjára kiírt pályázatokat, melynek alapján 2016. január 1-től dr. Szirák Péter irodalomtörténészt, tanszékvezető egyetemi tanárt, a kiadvány szerkesztőjét nevezte ki a folyóirat főszerkesztőjévé.

Ugyanezen az ülésen az Alapítvány Kuratóriuma az év végi határidővel együttesen lemondott, s az alapító főszerkesztő előzetes konzultációk alapján 2016. január 1-től Imre László akademikust kérte fel a kuratórium elnöki tisztségének betöltésére és az új kuratórium kialakítására.

Főszerkesztő és felelős kiadó: ACZÉL GÉZA
Kiadja az Alföld Alapítvány megbízásából az Alföld szerkesztősége
Tipográfia: Kass János
Szedés, tördelés: Alföld szerkesztősége.
Nyomás: PIREHAB Nonprofit Kft. Nyomdaüzeme, Debrecen
Felelős vezető: Becker Norbert vezérigazgató
Index: 25 901 ISSN: 0401—3174

Szerkesztőség és kiadóhivatal: 4024 Debrecen, Piac u. 68. Telefon és fax: (52) 412-626 — Postafiók száma: 4001 Debrecen 144. — Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. — Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág. Előfizethető közvetlen a postai kézbesítőknél, az ország bármely postáján, Budapesten a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban és a Központi Hírlap Centrumnál (Bp., VIII. ker. Orczy tér 1. tel.: 06 1/477-6300; postacím: Bp., 1900). További információ: 06 80/444-444; hirlapelofizetes@posta.hu — Évi előfizetés 7200 Ft, félévi 3600 Ft. — Befizetéskor minden esetben kérjük feltüntetni az *Alföld* irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat nevét.